



ที่ สศ ๐๐๐๑/ ๑๗๓

สำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐
๑๒๐ ม.๓ อาคารรัฐประศาสนภักดี ชั้น ๒ และ ๓
ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่
กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๑๕

๒๑ พฤษภาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ความเห็นและข้อเสนอแนะของสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เรื่อง “ยุทธศาสตร์การพัฒนาคคน
เพื่อการพัฒนาประเทศ”

กราบเรียน นายกรัฐมนตรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย ความเห็นและข้อเสนอแนะของสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จำนวน ๑ ชุด

ด้วยสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยคณะทำงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ดำเนินการศึกษาและรับฟังความเห็นในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคคนเพื่อการพัฒนาประเทศ จากหน่วยงานและองค์กรภาคีต่างๆ ทุกภาคส่วน เพื่อสังเคราะห์และประมวลข้อมูลสรุปเป็นข้อเสนอแนะ เรื่อง “ยุทธศาสตร์การพัฒนาคคนเพื่อการพัฒนาประเทศ” อันนำไปสู่การจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาคคน เพื่อการพัฒนาประเทศของส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อการดำเนินการที่ครอบคลุมทุกกลุ่ม ประชากรและสามารถนํานโยบายไปสู่การปฏิบัติในภาพรวมได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในคราวประชุมครั้งที่ ๘/๒๕๕๕ เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ ๒๖ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๕ ได้พิจารณาผลการดำเนินงานของคณะทำงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในประเด็นดังกล่าว มีมติเห็นชอบเสนอความเห็นและข้อเสนอแนะ เรื่อง “ยุทธศาสตร์การพัฒนาคคนเพื่อการพัฒนาประเทศ” ต่อคณะรัฐมนตรี โดยมีสาระสำคัญของความเห็นและข้อเสนอแนะสรุปได้ดังนี้

๑. นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับการพัฒนาคคน

รัฐบาลควรถือนโยบายการพัฒนาคคนเป็นวาระที่สำคัญของชาติ เป็นเรื่องที่จะต้อง ดำเนินการโดยเร่งด่วน เพราะคนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของประเทศ คนที่มีคุณภาพคือ มีคุณค่า คุณประโยชน์ และคุณธรรม จะเป็นทรัพยากรที่สำคัญและมีค่าของชาติ ในการพัฒนาประเทศไปสู่ ความเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน ประเทศไทยจะต้องเข้าสู่ประชาคมอาเซียนใน พ.ศ. ๒๕๕๘ และเข้าสู่ประชาคมโลก จึงมีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องพัฒนาคคนของประเทศให้พร้อมด้วยคุณภาพ คือ มีคุณค่า คุณประโยชน์ และคุณธรรม คือ ดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าให้สมกับที่เกิดมา ทำประโยชน์แก่ตนเอง ผู้อื่น สังคม และประเทศ ยึดมั่นในคุณธรรม เช่น ความซื่อสัตย์สุจริต การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมยิ่งกว่าประโยชน์ส่วนตน

๒. ยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะเพื่อการพัฒนาประเทศ

รัฐบาลควรจัดให้มียุทธศาสตร์แห่งชาติในการพัฒนาคณะเพื่อการพัฒนาประเทศ ทั้งยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะไทยโดยทั่วไปซึ่งสอดคล้องกัน คือ การพัฒนาที่สมบูรณ์และบูรณาการ ทั้งในด้านความคิด จิตใจ และปัญญา และยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะกลุ่มต่างๆ และให้มีการกวดขันการปฏิบัติ ตามยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะ รวมทั้ง การส่งเสริมการพัฒนาคณะของบุคคลกลุ่มต่างๆ

๓. คณะกรรมการยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะเพื่อการพัฒนาประเทศ

รัฐบาลควรแต่งตั้งคณะกรรมการยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะเพื่อการพัฒนาประเทศ โดยเร่งด่วน โดยมีนายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีที่ได้รับมอบหมาย มีคณะกรรมการที่ประกอบด้วย ผู้แทนของหน่วยราชการ และภาคส่วนต่างๆ ในสังคมที่เกี่ยวข้อง พร้อมด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ

๔. ยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะเพื่อการพัฒนาประเทศที่ขอเสนอให้รัฐบาลพิจารณา

รัฐบาลควรจัดให้มียุทธศาสตร์การพัฒนาคณะ ดังนี้

- ๑) ยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- ๒) ยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
- ๓) ยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะตามหลักของพระพุทธศาสนา
- ๔) ยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
- ๕) ยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะตามพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ
- ๖) ยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี

แต่ละหน่วยราชการและองค์การ ต่างมีกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน เช่น กระทรวงศึกษาธิการมุ่งพัฒนาเด็กและเยาวชน กระทรวงสาธารณสุขมุ่งพัฒนาคณะให้มีสุขภาพที่ดี กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีเป้าหมายคือการมุ่งพัฒนาคณะบุคคลกลุ่มต่างๆ เช่น เด็ก เยาวชน สตรี ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส ผู้สูงอายุ

๕. ยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะตามกลุ่มเป้าหมาย

ยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะจะต้องให้เหมาะสมกับแต่ละกลุ่มเป้าหมาย รัฐบาลจึงควรจัดให้มียุทธศาสตร์การพัฒนาคณะตามกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

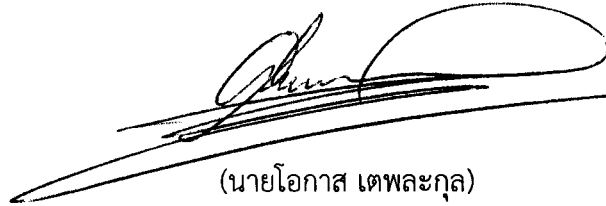
- ๑) ยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะนักการเมือง ทั้งนักการเมืองระดับชาติ และระดับท้องถิ่น
- ๒) ยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะข้าราชการ เจ้าหน้าที่ของรัฐ พนักงานรัฐวิสาหกิจ
- ๓) ยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะบุคลากรทางการศึกษา
- ๔) ยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะเกษตรกร
- ๕) ยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะนักธุรกิจ
- ๖) ยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะเด็กและเยาวชน

- ๗) ยุทธศาสตร์การพัฒนาศตรี
- ๘) ยุทธศาสตร์การพัฒนาผู้สูงอายุ
- ๙) ยุทธศาสตร์การพัฒนาคณพิการและผู้ด้อยโอกาส
- ๑๐) ยุทธศาสตร์การพัฒนาผู้นำชุมชน
- ๑๑) ยุทธศาสตร์การพัฒนาสื่อมวลชน

หน่วยราชการและองค์กรที่รับผิดชอบในการพัฒนากลุ่มเป้าหมายต่างๆ ควรจัดทำยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย
(รายละเอียดความเห็นและข้อเสนอแนะปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย)

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หากผลการพิจารณาเป็นประการใด ขอได้โปรดแจ้งให้ทราบ
ในโอกาสแรกด้วย จะขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง



(นายโอกาส เตพละกุล)

ประธานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

สำนักกิจการสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

โทร. ๐ - ๒๑๔๑ - ๓๒๑๐

โทรสาร ๐ - ๒๑๔๓ - ๙๗๑๔ - ๑๕

ความเห็นและข้อเสนอแนะของสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เรื่อง “ยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะเพื่อการพัฒนาประเทศ”

๑. หลักการและเหตุผล

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้พระราชทานพระบรมราโชวาทเกี่ยวกับประเทศชาติ มีข้อความดังนี้

“ประเทศชาติประกอบด้วยผืนแผ่นดินกับประชาชน ผืนแผ่นดินนั้นเป็นที่เกิดที่อาศัย ที่อำนวยประโยชน์สุขความมั่นคงร่มเย็นแก่ประชาชน ให้รวมกันอยู่เป็นชาติเป็นประเทศได้ คตินี้เป็นที่ตระหนักในใจและยอมรับนับถือกันทั่วไปมานานแล้วแต่อดีตถึงปัจจุบัน และน่าจะเป็นเช่นนี้ต่อไปในวันข้างหน้า ด้วยเหตุนี้ ประชาชนผู้อยู่ในแผ่นดินจึงต้องมีหน้าที่ที่จะร่วมกันประกอบกรณียกิจ เพื่อป้องกันรักษาแผ่นดินไว้ให้ดำรงมั่นคงอยู่ตลอดไป”

พระบรมราโชวาทที่อัญเชิญมาแสดงว่า ประเทศชาติประกอบด้วย ผืนแผ่นดินและประชาชน ผืนแผ่นดินเป็นที่เกิดที่อาศัยซึ่งอำนวยประโยชน์สุขและความร่มเย็นแก่ประชาชน ประชาชนผู้อยู่ในแผ่นดิน จึงมีหน้าที่ประกอบกรณียกิจในการป้องกันประเทศ และรักษาผืนแผ่นดินไว้ให้ดำรงมั่นคงอยู่ตลอดไป

คนหรือประชาชน จึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของประเทศชาติ หากคนหรือประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศเป็นผู้มีคุณภาพ คือ มีคุณค่า คุณประโยชน์ และคุณธรรม เช่น ความซื่อสัตย์สุจริต มุ่งเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมหรือของประเทศชาติเหนือกว่าประโยชน์ส่วนตน ประเทศก็มีความเจริญก้าวหน้าในทางตรงกันข้ามถ้าคนหรือประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศด้อยคุณภาพ ขาดคุณค่า และคุณธรรม เห็นแก่ตัว เห็นแก่ได้ ทุจริตคอร์รัปชัน ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมและประเทศชาติ แดกแยกความสามัคคี ประเทศชาติย่อมจะไปสู่ความหายนะ

ประเทศไทยเป็นสมาชิกของอาเซียนหรือสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ซึ่งอาเซียนจะรวมตัวกันเป็นประชาคมอาเซียนที่สมบูรณ์ทั้ง ๓ ด้าน คือ ประชาคมการเมืองและความมั่นคงของอาเซียน (ASEAN Political-Security Community - APSC) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community - AEC) และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community - ASCC) ประเทศไทยจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ใน พ.ศ. ๒๕๕๘ ดังนั้นการเตรียมความพร้อมที่สำคัญที่สุด คือ การเตรียมความพร้อมในการพัฒนาคณะ ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องมียุทธศาสตร์การพัฒนาคณะเพื่อพัฒนาประเทศ

๒. การดำเนินงาน

สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ภายใต้การดำเนินงานของคณะกรรมการการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ได้จัดให้มีการสัมมนาเฉพาะกลุ่มเป้าหมาย เพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะ ณ สำนักงานสภาที่ปรึกษาฯ ๒ ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ ๑ วันศุกร์ที่ ๒๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๔

ครั้งที่ ๒ วันศุกร์ที่ ๒๗ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๕

คณะทำงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ได้นำผลของการสัมมนาทั้ง ๒ ครั้ง มาศึกษาและวิเคราะห์พร้อมทั้งการศึกษาจากหนังสือ เอกสาร และรายงานของหน่วยงานต่างๆ และผู้ทรงคุณวุฒิ อาทิ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รายงานความมั่นคงของมนุษย์ในปัจจุบันและอนาคต รายงานการพัฒนาคนของประเทศไทยปี พ.ศ. ๒๕๕๓ ของสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Program: UNDP) หนังสือเรื่อง “ถึงเวลามารื้อปรับระบบพัฒนาคนกันใหม่” และหนังสือเรื่อง “ความสำคัญของพระพุทธศาสนา ในฐานะศาสนาประจำชาติ” ของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) หนังสือเรื่อง “พระพุทธศาสนากับการศึกษาแนวใหม่” ของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี บทความเรื่อง “ยุทธศาสตร์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์” และหนังสือเรื่อง “การบริหารทรัพยากรมนุษย์ ในองค์การเพื่อความพอเพียง” ของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ กุสุมาวลี จัดทำเป็นความเห็นและข้อเสนอแนะเรื่อง “ยุทธศาสตร์การพัฒนาคนเพื่อพัฒนาประเทศ” เสนอต่อสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อเสนอต่อนายกรัฐมนตรี

๓. ข้อวิเคราะห์และสาระสำคัญ

๓.๑ จุดแข็งและจุดอ่อนของคนไทย

จุดแข็งของคนไทยซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่ดั่งงาม และเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญที่ควรส่งเสริมสนับสนุนให้มั่นคงและเจริญงอกงามยิ่งขึ้น จุดแข็งที่สำคัญของคนไทยมีดังนี้

- ๑) มีความเมตตากรุณา โอบอ้อมอารี
- ๒) มีความกตัญญูกตเวที
- ๓) มีความอ่อนน้อมถ่อมตน
- ๔) ไม่นิยมความรุนแรง ชอบประนีประนอม
- ๕) ไม่อาฆาตพยาบาท เป็นผู้ให้อภัย
- ๖) มีจิตอาสา ช่วยเหลือผู้ประสบความทุกข์ยากเดือดร้อน
- ๗) มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
- ๘) มีความยึดมั่นในศาสนา โดยเฉพาะพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติ

ส่วนจุดอ่อนของคนไทยซึ่งเป็นข้อบกพร่องและเป็นอุปสรรคสำคัญของการพัฒนาคน สังคม และประเทศชาติ จึงควรหาทางแก้ไขจุดอ่อนให้ลดน้อยลงและหมดไป ทำให้จุดอ่อนซึ่งเป็นวิกฤติให้เป็นโอกาส จุดอ่อนที่สำคัญของคนไทยมีดังนี้

- ๑) ไม่มีความวิริยะ อุตสาหะ ไม่มีความขยันหมั่นเพียรเท่าที่ควร
- ๒) ไม่ใส่ใจในการศึกษาหาความรู้ ไม่รักการอ่าน ขาดการวิเคราะห์ และวิจารณ์ญาติที่สร้างสรรค์
- ๓) ไม่ดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงตามทางสายกลาง สรุ่ยสร่ายฟุ่มเฟือย
- ๔) ไม่สามารถทำงานเป็นหมู่คณะ มีอัตตาสูง ขาดการประสานงานและความร่วมมือที่ดีระหว่างกัน
- ๕) อิจฉาริษยา ชอบนินทาใส่ร้ายป้ายสีผู้อื่น เอาความดีใส่ตัว เอาความชั่วและความผิดให้แก่ผู้อื่น

๖) ขาดความซื่อสัตย์สุจริต ขาดความละเอียดและความเกรงกลัวต่อบาป ไม่เชื่อว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ทำให้การทุจริตคอร์รัปชันเพิ่มมากขึ้น และรุนแรงยิ่งขึ้น เป็นปัญหาสังคมที่ร้ายแรงของชาติ

๗) ขาดความคิดริเริ่ม ความคิดที่สร้างสรรค์ และเป็นประโยชน์ ขอบเลียนแบบต่างชาติที่ไม่เหมาะสมถูกต้อง โดยมีค่านิยมที่ผิด

๘) ไม่ยึดมั่นในหลักการ หลักวิชา และหลักธรรมะ ใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผล

๙) ขาดวัฒนธรรมและอุดมการณ์ประชาธิปไตย ไม่ได้ใช้สิทธิและหน้าที่อย่างเหมาะสมถูกต้อง เป็นประโยชน์และเป็นธรรม ไม่รับฟังความคิดเห็นและเหตุผลของกันและกัน คำนึงถึงประโยชน์ส่วนตนและพรรคพวกโดยไม่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมและประเทศชาติ

๓.๒ ความคิดจิตใจของคนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เสื่อม

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระบรมราโชวาทเกี่ยวกับความคิดจิตใจของคนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เสื่อม มีข้อความดังนี้

“ในบ้านเมืองของเราทุกวันนี้ มีเสียงกล่าวกันว่า ความคิดจิตใจของคนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เสื่อม ความประพฤติที่เป็นความทุจริตหลายอย่าง มีทำที่ที่จะทำให้คนทั่วไปพากันยอมรับและสมยอมให้กระทำกันได้เป็นธรรมดา สภาพการณ์เช่นนี้ ย่อมทำให้วิถีชีวิตของแต่ละคนมีดมัวลงไป เป็นปัญหาใหญ่ที่เหมือนกระแสดิ้นอันไหลบ่าเข้ามาท่วมทั่วไปหมด จำเป็นต้องแก้ไขด้วยการช่วยกันฝืนคลื่นที่กล่าวนั้น”

“การทำสิ่งที่ดีงามนั้น ไม่ใช่ของที่ฟันสมัยหรือน่ากระดากอาย หากเป็นของที่ทุกคนทำได้ไม่ยาก และให้ผลตอบแทนอย่างคุ้มค่า เพราะความดีนั้นทรงค่าและทรงผลที่อยู่ตลอดกาล มิได้เปลี่ยนแปลง มีแต่ค่านิยมในความดีเท่านั้นที่เปลี่ยนแปลง”

พระบรมราโชวาทที่อัญเชิญมา แสดงว่าในปัจจุบันความคิดและจิตใจของคนได้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่เสื่อม ค่านิยมของสังคมของคนไทยได้เปลี่ยนแปลงไป ความประพฤติที่เป็นทุจริต เช่น การทุจริตคอร์รัปชันได้กลายเป็นสิ่งที่คนทั่วไปยอมรับ สถานการณ์เช่นนี้ทำให้วิถีชีวิตของคนไทยมีดมัวลง เป็นเสมือนคลื่นที่ไหลบ่าท่วมทั่วสังคมไทย จำเป็นที่ทุกฝ่ายจะต้องช่วยกันฝืนคลื่นที่กล่าวนั้น โดยการยึดมั่นในค่านิยมของการทำความดี ว่าความดีนั้นทรงคุณค่าและทรงผลที่อยู่เสมอ มีแต่ค่านิยมในความดีที่เปลี่ยนแปลงไป

๓.๓ ปัญหายุ่งยากในสังคม

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระบรมราโชวาทเกี่ยวกับปัญหายุ่งยากในสังคม มีข้อความดังนี้

“ปัญหายุ่งยากในสังคมทุกวันนี้เกิดจากเหตุหลายอย่าง แต่เหตุสำคัญที่ก่อปัญหาไว้มาก คือ ความขาดหรือบกพร่องในความเป็นระเบียบและความสะอาดมั่นคงในความประพฤติและความคิดจิตใจของบุคคล”

พระบรมราโชวาทที่อัญเชิญมาแสดงว่า ปัญหาสังคมที่ทำให้เกิดความยุ่งยากในสังคมปัจจุบันมาจากคนเป็นส่วนใหญ่ คนนั่นเองเป็นผู้สร้างปัญหาสังคม คนที่สร้างปัญหาสังคม ได้แก่ คนที่ขาดและบกพร่องในคุณธรรมความดี หรือคนที่ด้อยพัฒนาทางจิตใจ การขาดความเป็นธรรมในสังคม การทุจริตคอร์รัปชันก็มาจากคนขาดคุณธรรม

การแก้ไขปัญหาสังคมที่ต้นเหตุ ไม่ใช่ที่ปลายเหตุ จึงอยู่ที่การพัฒนาคนให้เป็นคนดีมีคุณธรรม มีสติรู้ตัว มีปัญญารู้ผิดชอบชั่วดีอยู่เสมอ สามารถพิจารณาได้ว่าสิ่งใดถูก สิ่งใดผิด สิ่งใดควรทำ สิ่งใดไม่ควรทำ ได้แก่ การสร้างรากฐานทางจิตใจที่มั่นคง การศึกษาของเรามักจะเป็นแค่การสร้างความรู้ ความสามารถ ความเก่ง ไม่ได้มุ่งสร้างรากฐานของจิตใจที่มั่นคง คนที่ก่อให้เกิดปัญหายั่งยืนในสังคมจำนวนไม่น้อยเป็นคนเก่ง เป็นคนที่มีความรู้สูง แต่มีระดับจิตใจที่ต่ำ

๓.๔ รากฐานทางจิตใจ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระบรมราโชวาทเกี่ยวกับรากฐานทางจิตใจ มีข้อความดังนี้

“รากฐานที่นับว่าสำคัญ คือ รากฐานทางจิตใจ อันได้แก่ ความหนักแน่นมั่นคง ในสุจริตธรรมอย่างหนึ่ง ในความมุ่งมั่นที่จะประกอบกิจการงานให้ดีขึ้นสำเร็จอีกอย่างหนึ่ง เหตุใดจึงต้องมีความสุจริตและความมุ่งมั่น ก็เพราะความสุจริตนั้นย่อมกีดกันบุคคลออกจากความชั่วและความเสื่อมเสียทั้งหมดได้ จึงช่วยให้บุคคลมีโอกาสใช้ความรู้ความสามารถแต่ในทางที่ถูกที่เจริญแต่เพียงทางเดียว ส่วนความมุ่งมั่นในการทำงานนั้น ถ้าขาดไปก็ทำให้ย่อท้อ เหนื่อยหน่าย หรือไม่ก็มักง่ายหยาบคาย ไม่ว่าจะทำสิ่งใดก็มักไม่สำเร็จเด็ดขาด หรือบกพร่องเสียหาย ที่สุดก็จะมีโอกาสสร้างสรรค์ประโยชน์และความเจริญก้าวหน้าอันใดให้แก่ตัวเองหรือแก่ใครๆ ได้”

๓.๕ พระบรมราโชวาทเกี่ยวกับงานด้านการศึกษา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระบรมราโชวาทเกี่ยวกับงานด้านการศึกษา มีข้อความดังนี้

“งานด้านการศึกษาเป็นงานสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของชาติ เพราะความเจริญและความเสื่อมของชาตินั้น ขึ้นอยู่กับการศึกษาของพลเมืองเป็นข้อใหญ่ ตามข้อเท็จจริงที่ทราบกันดีแล้ว ขณะนี้บ้านเมืองของเรามีพลเมืองเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งมีสัญญาณบางอย่างเกิดขึ้นด้วยว่า พลเมืองของเราบางส่วนเสื่อมทรามลงไปในความประพฤติก่อและจิตใจ ซึ่งเป็นอาการที่น่าวิตกว่าถ้าหากยังคงเป็นอยู่ต่อไป เราอาจเอาตัวไม่รอด ปรากฏการณ์เช่นนี้นอกจากเหตุอื่นแล้ว ต้องมีเหตุมาจากการศึกษาด้วยอย่างแน่นอน จึงพูดได้เต็มปากว่า เราจะต้องจัดงานด้านการศึกษาให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น และผู้มีหน้าที่ด้านนี้ทุกฝ่าย ทุกระดับ ทุกคน จะต้องร่วมกันจริงๆ ให้นหนักแน่นขึ้นอีกมาก”

พระบรมราโชวาทที่อัญเชิญมาแสดงว่า งานด้านการศึกษาของเรา ยังไม่ได้รับความสำเร็จที่น่าพอใจ โดยเฉพาะในการพัฒนาคนให้มีความคิดที่ถูกต้อง ความประพฤติที่เหมาะสม เป็นประโยชน์ มีจิตใจที่ดีงาม มีคุณธรรม รัฐบาลโดยเฉพาะรัฐมนตรี หน่วยงานและเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบเกี่ยวกับงานด้านการศึกษา รวมทั้งทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียน การศึกษาที่เป็นทางการ และการศึกษาที่ไม่เป็นทางการ การศึกษาหาสาเหตุที่แท้จริงของความไม่สำเร็จในงานด้านการศึกษา หาทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคเพื่อให้การศึกษาของชาติเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาคน การพัฒนาสังคม และการพัฒนาประเทศชาติ อย่าให้การศึกษาเป็นเครื่องมือทางการเมือง อยู่ในการควบคุมของนักการเมืองที่ขาดความรู้และวิสัยทัศน์เกี่ยวกับปรัชญาการศึกษา การบริหารจัดการ การศึกษาที่มีประสิทธิภาพและได้ประสิทธิผล

๓.๖ ศาสนากับการศึกษา

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระปิยมหาราช ได้ทรงปฏิรูปการศึกษาของชาติ เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างกว้างขวาง ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนากระทรวงธรรมการขึ้น ได้มีการแบ่งงานการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา โดยมอบให้วัดและพระสงฆ์ดำเนินการ ส่วนระดับที่สูงกว่าเป็นหน้าที่ของกรมศึกษาธิการซึ่งเป็นกรมหนึ่งในกระทรวงธรรมการ

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงมีพระราชหัตถเลขาถึงสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส มีข้อความตอนหนึ่งว่า “การสอนศาสนาทั้งในกรุงและหัวเมือง จะต้องให้มีขึ้น ให้มีความวิติกไปว่า เด็กชั้นหลังจะห่างเหินจากพระพุทธศาสนาจนเลยเป็นคนไม่มีธรรมมากขึ้น ต่อไปภายหน้า คนที่ได้เล่าเรียนคงจะประพฤติดุ่ดีกว่าคนที่ไม่ได้เล่าเรียนนั้นหาถูกไม่ คนที่ไม่มีธรรมเป็นเครื่องดำเนินตาม คงจะหันไปทางทุจริตโดยมาก ถ้ารู้น้อยก็โกงไม่ค่อยคล่อง หรือโกงไม่สนิท ถ้ารู้มากก็โกงมากขึ้น และโกงพิสดารมากขึ้น การที่หัดให้รู้อ่านอักขรวิธี ไม่เป็นเครื่องฝึกหัดให้คนดีและคนชั่ว เป็นแต่ได้วิธีที่จะเรียนความดี ความชั่วได้คล่องขึ้น”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้พระราชทานพระบรมราโชวาทเกี่ยวกับเรื่องศาสนาและการศึกษา มีข้อความดังนี้

“คนเราต้องมีศาสนา คือ ความคิดหรือสิ่งที่คิดประจำใจ อันเป็นแนวทางปฏิบัติในใจ ประจำตัว และต้องมีการศึกษา คือ ความรู้ต่าง ๆ ทั้งในด้านจิตใจ ทั้งในด้านวัตถุ เพื่อประกอบกับตัว เพื่อที่จะมีชีวิตอยู่ได้ ทั้งสองอย่างเป็นสิ่งสำคัญและเป็นสิ่งที่แยกกันไม่ได้”

“ถึงแม้เราจะอยู่ท่ามกลางความเจริญก้าวหน้าแห่งยุคปัจจุบันอย่างไร เราก็ทอดทิ้งการศึกษาทางด้านจิตใจและศีลธรรมไม่ได้ ตรงข้ามเราควรจะเอาใจใส่ให้มีความเข้าใจถูกต้องสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่วิวัฒนาการไปไม่หยุดยั้ง”

ก่อนนี้การศึกษาแบ่งเป็น ๔ ด้าน คือ พุทธิศึกษา จริยศึกษา พลศึกษา และหัตถศึกษา เพื่อให้เยาวชนเป็นผู้มีพร้อมด้วยความรู้ ศีลธรรม สุขภาพ และทักษะในการประกอบอาชีพ การศึกษาในด้าน พุทธิศึกษา พลศึกษา และหัตถศึกษา ได้รับการพัฒนาให้เจริญก้าวหน้า แต่จริยศึกษาไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร จึงล้าหลังกว่าการศึกษาด้านอื่นๆ วิชาศีลธรรมที่เคยมีก็ถูกยกเลิก จึงทำให้ผู้ที่จบการศึกษาขาดหรือบกพร่องในเรื่องศีลธรรม มีความคิดที่ไม่ถูกต้อง มีความประพฤติที่ไม่เหมาะสม มีจิตใจที่เสื่อมลง เห็นแก่ตัว เห็นแก่ได้ ขาดความรับผิดชอบ ขาดความซื่อสัตย์สุจริต และความเสียสละ เพื่อประโยชน์ส่วนรวม และประโยชน์ของประเทศชาติ

๓.๗ การพัฒนาคนของประเทศสิงคโปร์

ประเทศสิงคโปร์เป็นประเทศที่ขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติ มีแต่ทรัพยากรมนุษย์ รัฐบาลสิงคโปร์จึงกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนามนุษย์เป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญที่สุด มีการลงทุนในการพัฒนามนุษย์สูงสุดในเอเชีย สิงคโปร์ประสบความสำเร็จในการพัฒนามนุษย์เป็นอย่างดี สถาบันระดับโลก เช่น BERM (Business Environmental Risk Management) ได้จัดให้กำลังคนของสิงคโปร์เป็นกลุ่มคนที่มีผลิตภาพ (Productivity) ที่ดีที่สุดในโลก สถาบันนานาชาติเพื่อการจัดการ (Institute for Management Development : IMD) ซึ่งเป็นสถาบันที่จัดอันดับความสามารถในการแข่งขัน ได้จัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของกำลังคนในสิงคโปร์ เทียบเท่าได้กับคนในสหรัฐอเมริกา

องค์การเพื่อความโปร่งใสระหว่างประเทศ (Transparency International : TI) ได้จัดอันดับประเทศในเอเชียที่มีความโปร่งใสได้คะแนนเกินกว่า ๕ คะแนน จากคะแนนเต็ม ๑๐ ปรากฏว่า สิงคโปร์ได้รับคะแนนสูงสุด ตามด้วยญี่ปุ่น ฮองกง มาเลเซีย ส่วนประเทศไทยถูกจัดอันดับเป็นประเทศที่มีความโปร่งใสในระดับต่ำ ไทยได้คะแนนเพียง ๓.๕ จากคะแนนเต็ม ๑๐ กล่าวคือ สอตก

หากประเทศไทยต้องการที่จะพัฒนาประเทศให้มีความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียนที่สมบูรณ์ ใน พ.ศ. ๒๕๕๘ และเข้าสู่ประชาคมโลกอย่างมีเกียรติและมีศักดิ์ศรี ไม่ถูกจัดอันดับว่าเป็นประเทศที่มีการคอร์รัปชันในระดับที่สูง ประเทศไทยจำเป็นจะต้องมียุทธศาสตร์ในการพัฒนาคน และมีการดำเนินการในการพัฒนาคนอย่างจริงจัง จริงใจ และต่อเนื่อง เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จ อย่างน้อยตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๖ ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ที่ระบุไว้ดังนี้

“การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข”

๓.๘ การพัฒนาคนตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๘

ในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๘ (พ.ศ. ๒๕๔๐ - ๒๕๔๔) ได้มีการปรับเปลี่ยนจุดมุ่งหมายในการพัฒนาประเทศไทย โดยเน้นให้คนเป็นศูนย์กลางหรือเป็นจุดหมายหลักของการพัฒนา การพัฒนาเศรษฐกิจเป็นเพียงเครื่องมือของการพัฒนา ไม่ถือเป็นเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนา ทั้งนี้ เพื่อนำไปสู่วิสัยทัศน์ “ครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง สังคมมีสมรรถภาพ เสรีภาพ ความยุติธรรม และมีการพัฒนาที่สมดุลบนพื้นฐานของความเป็นไทย” ซึ่งจะเป็นการพัฒนาในลักษณะที่ต่อเนื่องและยั่งยืน ทำให้คนไทยมีความสุขที่แท้จริงในระยะยาว ทั้งนี้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาคนไทยทุกคนอย่างเต็มที่ตามศักยภาพ ตั้งแต่ปฏิสนธิจนตลอดชีวิต โดยให้ความสำคัญเป็นพิเศษต่อสตรี ให้เป็นคนดี มีคุณธรรม มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม ตลอดจนศิลปวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม มีค่านิยมอันดีงาม รวมทั้งเป็นผู้มีสติปัญญา รู้จักคิด วิเคราะห์ คิดเป็น-ทำเป็น ควบคู่กับการคิดชอบ-ทำชอบตลอดจนมีสุขภาพพลานามัยที่ดี ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ เพื่อให้คนมีความรู้ความสามารถ และมีทักษะในการประกอบอาชีพ สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดจนเป็นคนที่มีเหตุผล มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล คือ “คิดกว้าง มองไกล และใฝ่ก้าวหน้า” รวมทั้งมีส่วนร่วมในการพัฒนาทุกขั้นตอน ซึ่งจะเป็นการพัฒนาในเชิงรุกหรือเชิงป้องกัน ทั้งนี้ การพัฒนาคนตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ จึงมุ่งหมายที่จะทำให้คนไทยมีคุณลักษณะดังนี้

- ๑) เป็นคนที่มีคุณธรรม
- ๒) มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อ
- ๓) มีค่านิยมอันดีงาม
- ๔) มีสติปัญญา
- ๕) มีสุขภาพพลานามัยที่ดี
- ๖) มีทักษะในการประกอบอาชีพ

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ ยังได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาคนอีกประการหนึ่ง คือ การพัฒนาจิตใจ โดยกำหนดแนวทางการพัฒนาจิตใจ มุ่งให้คนได้รับการพัฒนาอย่างครบถ้วนทั้ง ๓ ด้าน ได้แก่

๑) มีสมรรถภาพจิตที่ดี พัฒนาคนให้เป็นคนเก่งที่มีปัญญา ใฝ่รู้ รู้จักคิด มีเหตุผล ขยันขันแข็ง รู้จักพึ่งตนเอง มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อส่วนรวม สังคม และประเทศชาติ

๒) มีคุณภาพจิต พัฒนาให้เป็นคนดีที่มีเมตตา กรุณา กตัญญู รู้คุณ สามัคคี ซื่อสัตย์ สุจริต ละเว้นอบายมุข มีระเบียบวินัย ประพฤติปฏิบัติตามจรรยาบรรณ และมีความเป็นประชาธิปไตย

๓) มีสุขภาพจิต พัฒนาให้เป็นคนที่มีความสุข มีสมาธิ สงบเยือกเย็น แจ่มใส ร่าเริง พอใจในสิ่งที่มี ยินดีในสิ่งที่ทำ

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาจิตใจมีจุดมุ่งหมายให้คนเป็นผู้มีสมรรถภาพ เป็นคนเก่งด้วยปัญญา มีคุณภาพ เป็นคนดีด้วยคุณธรรม และมีสุขภาพ มีความสุขในสังคม กล่าวโดยสรุปคือ ให้เป็นคนเก่ง คนดี คนมีความสุข

๓.๙ การพัฒนาคนตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙) ได้กำหนดพันธกิจ วัตถุประสงค์ และ เป้าหมายหลักเกี่ยวกับการพัฒนาคน ดังนี้

พันธกิจ

พัฒนาคนไทยให้มีคุณธรรมเรียนรู้ตลอดชีวิต มีทักษะ และการดำรงชีวิต อย่างเหมาะสมในแต่ละช่วงวัย สถาบันทางสังคมและชุมชนท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง สามารถปรับตัวรู้เท่าทันกับ ความเปลี่ยนแปลง

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาคนไทยทุกกลุ่มทุกวัยอย่างเป็นองค์รวม ทั้งทางกาย ใจ สติปัญญา อารมณ์ คุณธรรม จริยธรรม และสถาบันทางสังคมมีบทบาทหลักในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ

เป้าหมายหลัก

คนไทยมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีสุขภาพที่ดีขึ้น มีคุณธรรม จริยธรรม และสถาบันทางสังคมมีความเข้มแข็งมากขึ้น

ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ได้กำหนดยุทธศาสตร์ไว้ ๖ ด้าน ดังนี้

- ๑) ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมในสังคม
- ๒) ยุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้
- ๓) ยุทธศาสตร์ความเข้มแข็งภาคเกษตร ความมั่นคงของอาหารและพลังงาน
- ๔) ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน
- ๕) ยุทธศาสตร์ความเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาค เพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม
- ๖) ยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

ยุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ให้ความสำคัญกับเรื่องต่อไปนี้

- ๑) การปรับโครงสร้างและการกระจายตัวของประชากรให้เหมาะสม
- ๒) การพัฒนาคุณภาพคนไทยให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง
- ๓) การส่งเสริมการลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพอย่างเป็นองค์รวม

๔) การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

๕) การเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันทางสังคม

๓.๑๐ แนวความคิดการพัฒนาคนของสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP)

ในรายงานความมั่นคงของมนุษย์ในปัจจุบันและอนาคตของสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) มีแนวคิดว่าการพัฒนาคน คือ การพัฒนาให้มนุษย์มีความมั่นคงใน ๖ ด้าน ดังนี้

๑) ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ คือ การมีรายได้ที่พอเพียง และการมีงานทำ

๒) ความมั่นคงทางอาหาร คือ การเข้าถึงอาหารที่มีคุณค่าทางอาหารและปลอดภัย ไม่อดอยากหิวโหย

๓) ความมั่นคงทางสิ่งแวดล้อม มีการใช้ระบบการบริหารจัดการที่ดี มีธรรมาภิบาล และใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน เพื่อไม่ให้เกิดภาวะสิ่งแวดล้อมที่เป็นพิษที่เป็นอันตราย แก่มนุษย์ ไม่ประสพภัยพิบัติจากความไม่มั่นคง ความไม่แน่นอน การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม เช่น น้ำท่วม ภัยแล้ง แผ่นดินไหว คลื่นสึนามิ

๔) ความมั่นคงทางสุขภาพ มีการเข้าถึงบริการสุขภาพที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง การมีสุขภาพที่สมบูรณ์ ทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และปัญญา ไม่ถูกคุกคามจากโรคภัยไข้เจ็บ

๕) ความมั่นคงของปัจเจกบุคคล มีชีวิตอยู่ด้วยความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน ไม่ถูกคุกคามจากอาชญากรรม จากความรุนแรง จากการจลาจล การต่อสู้ระหว่างคนกลุ่มต่างๆ จากการก่อการร้าย

๖) ความมั่นคงทางการเมือง การเมืองมีเสถียรภาพ การบริหารประเทศเป็นธรรมาภิบาล มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ไม่เป็นเผด็จการ ไม่มีการใช้อำนาจที่ไม่เป็นธรรม ทำให้ประชาชนต้องเดือดร้อน การเลือกตั้งเป็นไปอย่างเสรี เทียงธรรม รัฐบาลยึดหลักนิติรัฐ และหลักนิติธรรม

๓.๑๑ ยุทธศาสตร์การพัฒนาคนตามพระราชบัญญัติการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๖ ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาไว้ดังนี้

“การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข”

ยุทธศาสตร์การพัฒนาคนตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๒ คือ

๑) เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

๒) มีร่างกายที่แข็งแรง

๓) มีจิตใจที่ดีงาม

๔) มีสติปัญญาที่สมบูรณ์

๕) มีความรอบรู้

๖) มีคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต

๗) สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

การพัฒนาคนตามพระราชบัญญัติการศึกษา นับว่าครอบคลุมด้านต่างๆ ทั้งร่างกาย จิตใจ โดยเฉพาะวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต โดยเฉพาะวิถีพุทธซึ่งเป็นวิถีของคนไทยส่วนใหญ่

๓.๑๒ การพัฒนาคนตามพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ

ยุทธศาสตร์การพัฒนาคนตามพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ ซึ่งพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้อธิบายความหมายของสุขภาพและปัญญา ดังนี้

“สุขภาพ” หมายความว่า ภาวะของมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางกาย ทางจิต ทางปัญญา และทางสังคม เชื่อมโยงกันเป็นองค์รวมอย่างสมดุล

“ปัญญา” หมายความว่า ความรู้ทั่ว รู้เท่าทัน และความเข้าใจอย่างแยกได้ในเหตุผลแห่งความดี ความซื่อ ความมีประโยชน์และความมีโทษ ซึ่งนำไปสู่ความมีจิตอันดีงามและเอื้อเพื่อเอื้อแผ่

ยุทธศาสตร์พัฒนามนุษย์ตามพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐ มีดังนี้

- ๑) มีความสมบูรณ์ทางกาย คือ มีสุขภาพดี สมบูรณ์แข็งแรง ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ
- ๒) มีความสมบูรณ์ทางจิต คือ มีสุขภาพจิตที่ดี ไม่เครียด ไม่วิตกกังวล ไม่เป็นคนซึมเศร้า ไม่มองโลกในแง่ร้าย ไม่เป็นโรคจิต โรคประสาท โรคความจำเสื่อม
- ๓) มีความสมบูรณ์ทางปัญญา เป็นผู้มีสติรู้ตัว มีปัญญารู้ชอบ รู้ว่าอะไรเป็นประโยชน์ อะไรเป็นโทษ มีจิตใจอันดีงาม เอื้อเพื่อเอื้อแผ่
- ๔) มีความสมบูรณ์ทางสังคม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เป็นผู้มีจิตอาสา จิตสาธารณะ ทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่นและสังคม ไม่เป็นคนเห็นแก่ตัว และเห็นแก่ได้ ซึ่งจะทำให้เข้ากับสังคมไม่ได้

๓.๑๓ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์การเพื่อความพอเพียง

ในหนังสือเรื่อง “การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์การเพื่อความพอเพียง” ของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ กุสุมาวสี ผู้ช่วยคณบดีคณะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ได้กล่าวถึงระบบทุนนิยมเสรี ค่านิยมแบบวัตถุนิยม และปัจเจกชนนิยม และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีข้อความดังนี้

การขยายตัวของระบบทุนนิยมเสรี นำมาซึ่งการแพร่กระจายของลัทธิวัตถุนิยม และเกิดค่านิยมบริโภคนิยมอย่างแพร่หลาย ส่งผลให้คนไทยจำนวนไม่น้อยหลงติดในกับดักของความฟุ่มเฟือย และการใช้จ่ายเงินเพื่อบริโภคเกินตัว ภาวะหนี้สินของบุคคลากรได้กลายมาเป็นปัจจัยบั่นทอนความตั้งใจในการทำงานของบุคคลากร องค์การใดที่มีบุคคลากรมีปัญหานี้สินมาก มักจะส่งผลกระทบต่อผลิตภาพขององค์การ ดังนั้น จึงถือเป็นภารกิจประการหนึ่งที่องค์การทั้งหลายควรจัดให้มีการพัฒนาบ่มเพาะจิตใจและทัศนคติในการดำรงชีวิตของบุคคลากร เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันมิให้เกิดการใช้จ่ายเกินตัว และดำรงชีวิตอยู่อย่างพอประมาณ

แนวทางของค่านิยมแบบวัตถุนิยมและปัจเจกชนนิยม ทำให้มีติดการดำรงชีวิตที่มีคุณธรรมจริยธรรม ค่อยๆ หายลงไป ในสังคมไทย ค่านิยมบางประการ เช่น การเห็นแก่อำภิสสินจ้าง ความเห็นแก่ตัว ไม่มีการแบ่งปัน การแข่งขันกันแบบตัวใครตัวมัน การทุจริตคอร์รัปชัน การฉ้อโกง หลบเลี่ยงกฎหมาย ฯลฯ กลายเป็นค่านิยมที่ปรากฏมากขึ้นในโลกการทำงานขององค์การ ดังนั้น องค์การตามแนวทางของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาปลูกฝังค่านิยมวัฒนธรรมที่เน้นความมีคุณธรรมและจริยธรรมให้เกิดขึ้นกับบุคคลากรในทุกระดับมากยิ่งขึ้น

๓.๑๔ ยุทธศาสตร์การพัฒนาคนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี

ในหนังสือเรื่อง “การพัฒนาสังคมในยุคโลกาภิวัตน์” ของนายสมพร เทพสิทธา ประธานสภาอุทกพิภพสมาคมแห่งชาติ ในพระบรมราชูปถัมภ์ และประธานคณะกรรมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้กล่าวว่า “การพัฒนาคนควรมีเป้าหมายอีกประการหนึ่ง คือ การมีคุณภาพชีวิตที่ดี (Good Quality of Life) การมีคุณภาพชีวิตที่ดีจะต้องมีความดีใน ๖ ด้าน ดังนี้

๑) มีความรู้ดี มีความรู้รอบตัวและความรู้เกี่ยวกับตัวเอง ที่เรียกว่า อัตตัญญูตา มีความทั้งทางโลกและทางธรรม

๒) มีสุขภาพอนามัยที่ดี ทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิต

๓) มีความสามารถดี สามารถนำความรู้ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ สามารถประสานงานและทำงานร่วมกับผู้อื่น ความรู้เป็นวิทยา แต่ความสามารถเป็นศิลปะ คนเราจึงควรมีทั้งศิลปวิทยา ไม่ใช่มีแต่วิทยาหรือความรู้อย่างเดียว หลายคนมีความรู้สูง แต่ไม่มีความสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์

๔) มีความคิดดี มีความคิดที่ถูกต้อง พระพุทธศาสนาเรียกความคิดว่า “ทิฏฐิ” สัมมาทิฏฐิหรือความคิดที่ถูกต้อง เป็นมรรคแรกของอริยมรรค ๘ ประการ ผู้ใดที่มีความคิดที่เรียกว่า มิจฉาทิฏฐิ ย่อมทำให้เกิดคิดผิด พูดผิด และทำผิด

๕) มีการกระทำดี มีการกระทำหรือพฤติกรรมที่ดี ที่ถูกต้อง และเป็นประโยชน์ การกระทำทางพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า “กรรม” แบ่งเป็น ๓ อย่าง คือ กายกรรม-การกระทำทางกาย วาจากรรม-การกระทำทางวาจา และมโนกรรม-การกระทำทางใจ ต้องมีการกระทำทั้ง ๓ ด้าน อย่างถูกต้อง สุจริต และถูกธรรม

๖) มีจิตใจดี มีจิตใจที่สะอาด สงบ และสว่าง ยึดมั่นในคุณธรรม เช่น ความเมตตา กรุณา ความกตัญญูกตเวทิตะ และคุณธรรม ๔ ประการ ตามพระบรมราชาบาท ได้แก่ สัจจะ-การรักษาความสัตย์ ทมะ-การรู้จักจิตใจของตนเอง ขันติ-มีความอดทน จาคะ-มีความเสียสละ

ทั้งนี้ นายสมพร เทพสิทธา ยังให้ความเห็นว่า คนไทยที่พึงประสงค์ควรมีลักษณะดังนี้

๑) เป็นผู้ที่มีสมรรถภาพ มีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์แข็งแรง มีความรู้ ความสามารถ มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด รู้เท่าทันโลก และสถานการณ์

๒) เป็นผู้ที่มีคุณภาพและคุณธรรม มีความวิริยะอุตสาหะ ซื่อสัตย์สุจริต กตัญญูกตเวทิตะ เมตตา กรุณา มีระเบียบวินัย มีความเกรงกลัวและละอายต่อบาป เป็นผู้มีเหตุผล มีค่านิยมที่สร้างสรรค์

๓) เป็นผู้ที่มีความสุขในสังคม มีสุขภาพจิตดี มีจิตใจแจ่มใส ร่าเริง มองโลกในแง่ดี มีความพอใจในสิ่งที่ดี มีความยินดีในสิ่งที่ได้มาโดยชอบธรรม

๔) เป็นผู้ที่มีจิตสำนึกรับผิดชอบ มีจิตสำนึกในความเป็นไทย ใช้สิทธิและหน้าที่ของตน ตามที่กฎหมายบัญญัติรับรองไว้ มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม และหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

๕) เป็นผู้ที่มีชีวิตที่เป็นประโยชน์ เป็นผู้บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น สังคม และประเทศชาติ เป็นผู้มีความเอื้ออาทรต่อผู้อื่นโดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาส เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมยิ่งกว่าประโยชน์ส่วนตน ส่งเสริมความมั่นคงของสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

๓.๑๕ ยุทธศาสตร์การพัฒนาคนตามหลักของพระพุทธศาสนา

ยุทธศาสตร์การพัฒนาคน ตามหลักของพระพุทธศาสนา คือ การพัฒนาตามหลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา

๑) ศีลภาวนา การพัฒนาด้านศีล

ศีล แปลว่า ปกติ การรักษาศีล คือ การรักษากายและวาจาให้ปกติ ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ทั้งนี้ ศีล ๕ ถือเป็นจริยธรรมขั้นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ มี ๕ ข้อ คือ

- ๑) มีความเคารพในชีวิตของผู้อื่น คือ เว้นจากการฆ่าสัตว์
- ๒) มีความเคารพในทรัพย์สินของผู้อื่น คือ เว้นจากการลักทรัพย์
- ๓) มีความเคารพในคุ้มครองของตนและของผู้อื่น คือ เว้นจากการประพฤติดิฉินในกาม
- ๔) มีความเคารพในสัจจะหรือความจริง คือ เว้นจากการพูดเท็จ พูดคำหยาบ พูดหลอกลวงผู้อื่น พูดให้เกิดแตกแยกแตกสามัคคี
- ๕) มีความเคารพในความไม่ประมาท คือ เว้นจากการดื่มสุรา ยาเสพติด

เราอาจจะวัดว่าผู้ใดมีความเป็นมนุษย์มากน้อยเพียงใด ก็ดูจากการรักษาศีล ๕ ผู้ใดที่รักษาศีล ๕ ได้สมบูรณ์ทั้ง ๕ ข้อ ก็มีความเป็นมนุษย์ ร้อยละ ๑๐๐ ถ้าขาดศีลข้อใดข้อหนึ่ง ความเป็นมนุษย์ก็ขาดไปข้อละร้อยละ ๒๐ ผู้ใดที่ไม่มีศีลเลยก็ขาดจากความเป็นมนุษย์ซึ่งแปลว่า ผู้มีใจอันประเสริฐ

๒) สมาธิภาวนา การพัฒนาด้านสมาธิหรือด้านจิต

สมาธิ หมายถึง ความเข้มแข็ง ความสงบ ความมั่นคงแน่วแน่ของจิตใจ เป็นการฝึกอบรมจิตเพื่อให้เกิดสมรรถภาพจิต คุณภาพจิต และสุขภาพจิต

สมรรถภาพจิต หมายถึง จิตที่เข้มแข็ง เป็นจิตที่มีพลัง
คุณภาพจิต หมายถึง จิตที่มีคุณภาพและคุณธรรม เช่น จิตที่มีความมั่นคงแน่วแน่ ไม่ตกเป็นทาสของกิเลส ได้แก่ ความโลภ ความโกรธ และความหลง ไม่หวั่นไหวตามโลกธรรมทั้ง ๘ ได้แก่ ได้ลาภ-เสื่อมลาภ ได้ยศ-เสื่อมยศ ได้รับการสรรเสริญ-ถูกนินทา มีความสุข-มีความทุกข์

สุขภาพจิต หมายถึง จิตที่มีความสุข เป็นความสุขที่สงบ ไม่ต้องพึ่งวัตถุหรือเหยื่อล่อ ซึ่งเป็นความสุขเพียงชั่วคราว ไม่ใช่ความสุขที่ยั่งยืนแท้จริง

สมาธิมี ๓ ระดับ ได้แก่ ระดับที่ ๑ ขณิกสมาธิ คือ สมาธิชั่วขณะ ระดับที่ ๒ อุปจารสมาธิ คือ สมาธิที่ตั้งมั่นแต่ยังไม่มั่นคง ยังหวั่นไหว ระดับที่ ๓ อัปปนาสมาธิ คือ สมาธิที่มั่นคงแน่วแน่ ไม่หวั่นไหวต่ออารมณ์ใดๆ

ปัญญาภาวนา การพัฒนาด้านปัญญา

ปัญญา ได้แก่ ความรอบรู้ รู้แจ้งเห็นจริง รู้ว่าอะไรผิด อะไรถูก อะไรเป็นประโยชน์ อะไรไม่เป็นประโยชน์ อะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ อะไรเป็นบุญ อะไรเป็นบาป มีความรู้เท่าทัน ในชีวิตและโลกตามความเป็นจริง คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ไม่เป็นผู้ยึดมั่น ถือมั่น

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงการพัฒนาคนมีข้อความว่า พระพุทธศาสนาสอนให้พัฒนาให้ครบทั้ง ๔ ด้าน ดังนี้

๑) กายภาวนา แปลว่า พัฒนากาย ซึ่งไม่ใช่พัฒนาร่างกายให้แข็งแรงเท่านั้น แต่เป็นการพัฒนากายในความหมายคุณประโยชน์ เช่น สัมพันธ์กับอาหาร โดยกินเพื่อให้ร่างกายมีสุขภาพดี

ไม่ใช่เพื่อมุ่งอรร้อย อวดฐานะ สัมพันธ์กับโทรทัศน์ โดยดูเพื่อติดตามข่าวสาร แสวงหาความรู้ ส่งเสริมปัญญา มีใช้หมกมุ่นเพื่อความสนุกสนาน หรือเอาเป็นเครื่องมือเพื่อการพนัน เป็นต้น

๒) **ศีลภาวนา** แปลว่า พัฒนาศีล หมายถึง การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคม คือ เพื่อนมนุษย์ด้วยกันให้เป็นไปด้วยดี โดยการรักษาศีลตามสมควรแก่ฐานะและหน้าที่

๓) **จิตภาวนา** แปลว่า พัฒนาจิต คือ พัฒนาจิตใจให้มีคุณสมบัติงามพร้อม ซึ่งอาจแบ่งเป็น ๓ ด้านดังนี้

๓.๑) **คุณภาพจิต** คือ ให้มีคุณธรรมต่างๆ ที่เสริมสร้างจิตใจให้ตั้งงาม เป็นจิตใจที่สูง ประณีต เช่น มีเมตตากรุณา จาคะ ความกตัญญู เป็นต้น

๓.๒) **สมรรถภาพจิต** คือ ให้เป็นจิตที่มีความสามารถ เช่น มีสติ วิริยะ ขันติ สมาธิ สัจจะ อธิษฐาน (เด็ดเดี่ยวแน่วแน่ต่อจุดหมาย) เป็นจิตที่พร้อมและเหมาะที่จะใช้งาน โดยเฉพาะงานทางปัญญา คือ การพิจารณาให้เห็นความจริงแจ่มแจ้งชัดเจน

๓.๓) **สุขภาพจิต** คือ ให้เป็นจิตที่มีสุขภาพ มีความสุข สดชื่น ร่าเริง เบิกบาน ปลอดโปร่ง สงบ ผ่องใส ไม่เครียด ไม่กระวนกระวาย ไม่ขุ่นมัวเศร้าหมอง เป็นต้น

๔) **ปัญญาภาวนา** แปลว่า พัฒนาปัญญา คือ พัฒนาความรู้ความเข้าใจ ให้เกิดความรู้แจ้งเห็นจริง และใช้ความรู้แก้ปัญหา ทำให้เกิดประโยชน์สุขได้ เริ่มตั้งแต่รู้เข้าใจจิตวิทยา ศิลปวิทยา รู้เข้าใจโลกและชีวิตตามความเป็นจริง มองเห็นสิ่งทั้งหลายตามเหตุปัจจัย รู้จักแก้ปัญหา และทำการให้สำเร็จตามแนวทางของเหตุปัจจัย ตลอดจนรู้เท่าทันธรรมชาติของสังขาร ถึงขั้นที่ทำให้จิตใจเป็นอิสระ หลุดพ้นจากกิเลสและความทุกข์โดยสิ้นเชิง

สำหรับศาสนาอื่นที่คนไทยนับถือ ได้แก่ ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และศาสนาซิกข์ ต่างมีคำสอนเกี่ยวกับศาสนิกของแต่ละศาสนา ซึ่งก็มีเป้าหมายตรงกันคือเป็นคนดี ประพฤติปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนา

๓.๑๖ ยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

องค์การสหประชาชาติ ได้ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลความสำเร็จสูงสุดด้านการพัฒนามนุษย์แด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช เมื่อวันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๔๔ โดยได้กล่าวสดุดีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในการพระราชทานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นการพัฒนาคณะอย่างสมดุล ยั่งยืน และเป็นองค์รวม ซึ่งปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ มีหลักการที่สำคัญ ๓ ประการ และเงื่อนไขที่สำคัญ ๒ ประการ

หลักการที่สำคัญ ๓ ประการ คือ

๑) **ความพอประมาณ** หมายถึง การปฏิบัติตามทางสายกลาง มีความพอดี ไม่น้อยเกินไปไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

๒) **ความมีเหตุผล** หมายถึง การตัดสินใจจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ

๓) **การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว** หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

เงื่อนไขที่สำคัญ ๒ ประการ คือ

๑) เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นตอนปฏิบัติ

๒) เงื่อนไขคุณธรรม มีจิตสำนึกในด้านศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรม เช่น ความซื่อสัตย์สุจริต ความขยันหมั่นเพียร ความอดทน มีความพอประมาณ ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

ยุทธศาสตร์การพัฒนามนุษย์ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติ ดังนี้

- ๑) มีความพอประมาณหรือปฏิบัติตามทางสายกลาง
- ๒) ความมีเหตุผล มีสติรู้ตัว มีปัญญา รู้คิด อยู่เสมอ
- ๓) มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว มีความพร้อมและความไม่ประมาทที่จะรับการเปลี่ยนแปลงใดๆ ที่จะเกิดขึ้น
- ๔) มีความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ และรู้เท่าทันคน สังคม และสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ
- ๕) มีคุณธรรม เช่น ความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตา กรุณา ความละเอียดรอบคอบ และความกล้าหาญ

๔. ความเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนามนุษย์เพื่อการพัฒนาประเทศ

๔.๑ นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับการพัฒนามนุษย์

รัฐบาลควรถือนโยบายการพัฒนามนุษย์เป็นวาระที่สำคัญของชาติ เป็นเรื่องที่จะต้องดำเนินการโดยเร่งด่วน เพราะคนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของประเทศ คนที่มีคุณภาพคือ มีคุณค่า คุณประโยชน์ และคุณธรรม จะเป็นทรัพยากรที่สำคัญและมีค่าของชาติ ในการพัฒนาประเทศไปสู่ความเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน ประเทศไทยจะต้องเข้าสู่ประชาคมอาเซียนใน พ.ศ. ๒๕๕๘ และเข้าสู่ประชาคมโลก จึงมีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องพัฒนามนุษย์ของประเทศให้พร้อมด้วยคุณภาพ คือ มีคุณค่า คุณประโยชน์ และคุณธรรม คือ ดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าให้สมกับที่เกิดมา ทำประโยชน์แก่ตนเอง ผู้อื่น สังคม และประเทศ ยึดมั่นในคุณธรรม เช่น ความซื่อสัตย์สุจริต การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมยิ่งกว่าประโยชน์ส่วนตน

๔.๒ ยุทธศาสตร์การพัฒนามนุษย์เพื่อการพัฒนาประเทศ

รัฐบาลควรจัดให้มียุทธศาสตร์แห่งชาติในการพัฒนามนุษย์เพื่อพัฒนาประเทศ ทั้งยุทธศาสตร์การพัฒนามนุษย์ไทยโดยทั่วไปซึ่งสอดคล้องกัน คือ การพัฒนาที่สมบูรณ์และบูรณาการ ทั้งในด้านความคิด จิตใจ และปัญญา และยุทธศาสตร์การพัฒนามนุษย์กลุ่มต่างๆ และให้มีการกวาดล้างการปฏิบัติตามยุทธศาสตร์การพัฒนามนุษย์ของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติยุทธศาสตร์การพัฒนามนุษย์ รวมทั้งการส่งเสริมการพัฒนามนุษย์ของบุคคลกลุ่มต่างๆ

๔.๓ คณะกรรมการยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะเพื่อการพัฒนาประเทศ

รัฐบาลควรแต่งตั้งคณะกรรมการยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะเพื่อการพัฒนาประเทศโดยเร่งด่วน โดยมีนายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีที่ได้รับมอบหมาย มีคณะกรรมการที่ประกอบด้วย ผู้แทนของหน่วยราชการ และภาคส่วนต่างๆ ในสังคมที่เกี่ยวข้อง พร้อมด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ

๔.๔ ยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะเพื่อการพัฒนาประเทศที่ขอเสนอให้รัฐบาลพิจารณา

รัฐบาลควรจัดให้มียุทธศาสตร์การพัฒนาคณะ ดังนี้

- ๑) ยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- ๒) ยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
- ๓) ยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะตามหลักของพระพุทธศาสนา
- ๔) ยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
- ๕) ยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะตามพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ
- ๖) ยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี

แต่ละหน่วยราชการและองค์การ ต่างมีกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน เช่น กระทรวงศึกษาธิการ มุ่งพัฒนาเด็กและเยาวชน กระทรวงสาธารณสุขมุ่งพัฒนาคณะให้มีสุขภาพะที่ดี กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีเป้าหมายคือบุคคลกลุ่มต่างๆ เช่น เด็ก เยาวชน สตรี ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส ผู้สูงอายุ

๔.๕ ยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะตามกลุ่มเป้าหมาย

ยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะจะต้องให้เหมาะสมกับแต่ละกลุ่มเป้าหมาย รัฐบาลจึงควรจัดให้ยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะตามกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

- ๑) ยุทธศาสตร์การพัฒนานักการเมือง ทั้งนักการเมืองระดับชาติ และระดับท้องถิ่น
- ๒) ยุทธศาสตร์การพัฒนาราชการ เจ้าหน้าที่ของรัฐ พนักงานรัฐวิสาหกิจ
- ๓) ยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนิกทางการศึกษา
- ๔) ยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรกร
- ๕) ยุทธศาสตร์การพัฒนานักธุรกิจ
- ๖) ยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะเด็กและเยาวชน
- ๗) ยุทธศาสตร์การพัฒนาศตรี
- ๘) ยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะผู้สูงอายุ
- ๙) ยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะพิการและผู้ด้อยโอกาส
- ๑๐) ยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะผู้นำชุมชน
- ๑๑) ยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะสื่อมวลชน

หน่วยราชการและองค์การที่รับผิดชอบในการพัฒนาคณะกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ควรจัดทำยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย